

Nieuwsbrief 1

Spelprincipes als basis voor speelwijze

Voor steeds meer clubs en trainers vormen principes de basis voor hun speelwijze. Ook bij VV Gemert zijn ze reeds in gebruik, reden genoeg voor een introductie die als een soort inleiding dient om kennis te maken met dit fenomeen.

Synoniemen

“Je ziet het pas als je het doorhebt”, zei Johan Cruyff ooit. Voor velen is die uitspraak zeker van toepassing op het hanteren van spelprincipes. Enkele jaren geleden keek iedereen vooral naar voetbal vanuit formaties en patronen. Nu steeds meer trainers werken en teams voetballen met spelprincipes als basis, is dat ook duidelijk terug te zien op het veld.

Definitie

Allereerst is het goed om wat context te scheppen als het gaat om *wat* spelprincipes zijn en *waarom* ze zo goed werken. Waar het, los van de gehanteerde term, uiteindelijk om gaat is dat er **bepaalde richtlijnen, handvatten of vuistregels worden opgesteld die richting geven aan de manier van spelen en die in elke situatie toepasbaar zijn**. Een formatie of spelpatroon wordt vaak uitgelegd met behulp van een magneetbord. Wie met principes werkt, gebruikt het magneetbord slechts om voorbeelden te geven bij het principe dat in veel meer (zo niet *alle*) situaties geldt.

Een goed voorbeeld is het meebewegen met de bal tijdens het verdedigen. *‘Als de bal beweegt, beweegt het team in dezelfde richting mee.’* Een helder algemeen uitgangspunt dat in (nagenoeg) alle verdedigende situaties van toepassing is. Dat geldt bijvoorbeeld niet voor *‘De spits inspelen, er met een middenvelder onder komen en de zijkant bedienen’*. Dit is slechts één spelsituatie, die lang niet altijd geldt.

Een patroon dus, en geen principe. Daartussenin zit een bepaald grijs

gebied. Een voorbeeld: *'Altijd schuine ballen inspelen'*. Dit kun je als principe betitelen, maar er zijn genoeg voorbeelden te bedenken van goede passes die niet schuin zijn. Het is zonde als een speler het nalaat een medespeler alleen voor de keeper te zetten omdat het niet met een schuine bal gebeurt. Uiteindelijk is het natuurlijk de taak van de trainer om het wel of niet als spelprincipe te betitelen en vooral: om ze goed op de spelers over te brengen.

Voordelen

Het gebruiken van spelprincipes als basis voor de speelwijze kent verschillende voordelen.

- Ze bieden spelers houvast in chaotische situaties. De magneetjes worden op een tactiekbord vaak op een logische manier neergezet, maar in het veld komen veel ongeorganiseerde situaties voor. Spelprincipes bieden spelers structuur omdat ze in elke situatie toepasbaar zijn.
- Je werkt aan automatiseren en een herkenbare manier van spelen zonder dat je daarvoor altijd dezelfde formatie hoeft te hanteren. Als spelprincipes de basis vormen van de manier van spelen, kun je aanpassingen doen in je formatie en basisopstelling en toch op de gewenste wijze blijven spelen.
- Tegenstanders hebben snel door in welke formatie je speelt, en de belangrijkste patronen zijn ook relatief gemakkelijk te herkennen. Welke spelprincipes eraan ten grondslag liggen, is moeilijker te analyseren. Dat maakt je als team onvoorspelbaarder.
- De spelers krijgen richtlijnen mee in *wat* er moet gebeuren. In verdedigend opzicht is dat bijvoorbeeld de as dichthouden, de onderlinge afstanden klein houden en op eigen helft altijd druk op de bal zetten. Spelers krijgen vrijheid in *de manier waarop* ze dit doen. Dat stimuleert hun creativiteit en probleemoplossend vermogen.
- Spelprincipes brengen binnen een club (inclusief jeugdopleiding) structuur aan in de gewenste manier van spelen. Elk trainer kan nog steeds zijn eigen accenten leggen, maar door spelprincipes leidend te maken zitten er logische vervolgstappen in het opleiden van spelers binnen één voetbalvisie.
- Door spelprincipes leidend te maken, worden veel trainingsvormen wedstrijdechter. In een partijspel 3:3 plus keepers is het bijna onmogelijk om vanuit wedstrijdechte formaties of patronen te trainen, maar de gehanteerde spelprincipes komen er bijna allemaal in terug. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor een positiespel.

Nuances

Alle voordelen van spelprincipes en de gehele hype rondom het gebruik ervan ten spijt, echt nieuw zijn ze natuurlijk niet. Ook vele jaren geleden gebruikten teams al algemene uitgangspunten als “compact spelen” en “diepte voor breedte”. De ontwikkeling zit niet in het ‘ontstaan’ van principes, maar in het structureel gebruiken en ‘leidend maken’ ervan. En bovendien: principes geven dan veel vastigheid, formaties doen dit ook nog altijd. Wie elke week 1:4:3:3 speelt en ineens overschakelt naar 1:3:5:2 kan nog zulke goede en heldere principes hanteren, de spelers zullen echt wel even moeten wennen aan hun nieuwe rol binnen de speelwijze, simpelweg omdat ze op een andere positie spelen.

Ook patronen kunnen nog steeds vastigheid bieden. Als de rechtsvoor wordt ingespeeld en de rechtsback buitenom komt, dan spreken we niet van een principe maar van een patroon. Dit kan heel effectief zijn. Sterker nog: een gevaar van het hanteren van spelprincipes is dat ze voor de spelers heel abstract blijven, terwijl zij soms ook gewoon concreet willen weten wat ze moeten doen (wie, wat, wanneer).

(Spel)principes

In deze special is al meerdere malen ‘spel’ voor principes gezet. Daarbij gaat het met name om de technische en tactische principes in het veld. Een trainer kan natuurlijk met veel meer principes werken. Ook zou je kunnen spreken van periodiseringsprincipes, pedagogische principes, didactische principes.

Het afwisselen tussen grote, middelgrote en kleine partijen is een voorbeeld van een periodiseringsprincipe, bedoeld om de voetbalconditie van spelers optimaal te ontwikkelen.

Een voorbeeld van een didactisch principe: ‘Als een kind een puzzel maakt, legt het eerst de hoekjes en de randen neer, omdat die houvast geven. Daarna is het pas toe aan het middelste deel. Zo werkt het ook met leren: we moeten eerst de grote kaders schetsen en pas als ze die begrijpen, bouwen we daarop voort.’ Een helder principe, dat aangeeft dat je kinderen pas nieuwe informatie moet aanreiken als ze hier ook daadwerkelijk aan toe zijn.

We sluiten deze introductie af met een opsomming van de principes van de Hollandse school (ontstaan in de jaren zeventig van de vorige eeuw in de succesjaren van vooral Ajax en het Nederlands elftal met Rinus Michels als voornaamste grondlegger), zoals deze door Pieter de Zwart in zijn boek “De val van Oranje” zijn opgetekend.

1. Maak het speelveld klein bij balverlies. Dit kan alleen door ruimtes in balbezit ook beperkt te houden, onderlinge afstand tussen linies 10 tot 15 meter. Zo kun je in alle situaties meteen rugdekking geven en sta je bij balverlies meteen goed om druk te zetten.
2. Spits is de eerste verdediger, er moet op alle plaatsen op het veld verdedigd worden (counterpressing) , dit kost het minste energie en heb je een minder grote afstand naar de goal toe bij balverovering.
3. Als je een speler niet dekt kan hij ook niet uit de dekking lopen, dus zoneverdediging toepassen.
4. Breedtepasses zijn onacceptabel. Speel alleen breed wanneer het niet anders kan. Altijd met je gezicht naar de goals in balbezit komen, probeer met een pass altijd een linie over te slaan, gevolgd door pass naar achteren, zij staan altijd weer met gezicht naar de goal.
5. Op de vleugels kun je vastgezet worden, dus veel mensen in de as. Backs alleen inspelen als de bal niet achterin is.
6. Positiespel: driehoekjes, altijd op zoek naar de derde man. Iedereen in balbezit moet minstens twee afspeelmogelijkheden hebben.
7. Laat aanvallers die 1:1 komen hun gang gaan, uitspelen dus. Niet te snel gaan steunen om de ruimte voor de 1:1 te behouden.
8. Eén spits, speel met positiewisselingen en de ruimtes. Veelzijdige (multifunctionele) spelers (back kan buiten spelen en vice versa) maken het gemakkelijker.
9. Zoek de zwakke plek bij de tegenstander en profiteer daarvan.

Hoe doen we dat bij VV Gemert?

In de opleiding (inclusief Gemert 2!) hanteren we meerdere principes: spelprincipes, didactische en pedagogische principes.

Bij de **spelprincipes** gaan we uit van de hoofdmomenten binnen voetbal: aanvallen, verdedigen en omschakelen. We maken bij de meeste leeftijdscategorieën gebruik van een zeswekelijkse cyclus:

- Twee weken lang staat het aanvallen centraal.
- Gevolgd door een week omschakelen van aanvallen naar verdedigen.
- Daarna staat het verdedigen twee weken lang centraal.
- Weer gevolgd door een week omschakelen van verdedigen naar aanvallen.

Daarna beginnen we weer vooraan.

Per hoofdmoment hanteren we spelprincipes. Ook hier wat voorbeelden:

- Aanvallen: “diepte voor breedte”. Wanneer er zowel in de breedte als diepte oplossingen zijn kies je altijd voor diepte! Dat is tenslotte de kortste weg naar de goal.
- Omschakelen naar verdedigen: “na balverlies moet degene die het dichtst bij de bal staat druk op de bal geven.” Dit om de tegenstander ervan te weerhouden snel naar onze goal te spelen.
- Verdedigen: “Bij balverlies altijd tussen eigen doel en tegenstander staan”. Dit om de kortste weg naar de goal af te schermen.
- Omschakelen naar aanvallen: “bij balwinst direct lopende spelers, bij voorkeur achter de verdediging”. Dit om de tegenstander te verrassen en minder kans te geven snel te organiseren.

Natuurlijk hanteren we niet in elke afdeling dezelfde principes. We beginnen voorzichtig in de jongste leeftijden met 1 of 2 principes. Daarna komen er per leeftijdscategorie een paar bij zodat we uiteindelijk het complete plaatje krijgen bij Onder 17/Onder 19/Gemert 2.

De overige principes sluiten bij het voorgaande aan. Voorbeelden van didactische principes:

- “focus op maximaal 2 spelprincipes per training, nog beter is 1!”
- “spelprincipe training door de week = spelprincipe wedstrijd op zaterdag daarna”.

Voorbeelden van pedagogische principes:

- “focus op vorderingen als team en individu, niet op resultaat!”
- “stimuleer onderlinge positieve en opbouwende feedback.”

Het gaat nu te ver om alle principes te benoemen en te beschrijven maar duidelijk zal hopelijk zijn dat bovenstaande voor structuur voor zowel spelers als trainers zorgt!

Wat is nu belangrijk om te weten?

- Voor elke leeftijdscategorie is er een overzicht van de spelprincipes te vinden in het Opleidingsplan (in het voorjaar uitgedeeld, in het najaar volgt een nieuwe versie, voorlopige versie beschikbaar voor iedereen).
- Voor elke leeftijdscategorie is er een “structuurdocument” waarin alle principes (spel-, didactisch en pedagogisch) staan en worden uitgelegd.

Ook dit is al in ruwe versie beschikbaar, de definitieve versie volgt dit najaar.

- Er wordt gewerkt aan een video waarin de spelprincipes aan de hand van levende beelden (Gemert 1) worden getoond. Ditzelfde video-analyse systeem maakt het ook mogelijk alle teams en de individuele spelers te coachen aan de hand van beelden van hun eigen wedstrijd!
- Er komen thema-avonden met Spelprincipes als onderwerp. De eerste zal op 1 oktober plaatsvinden, let op de website voor de aankondigingen! Op de eerste avond zullen we de principes bespreken waarna we in frequente terugkombijeenkomsten de ervaringen zullen delen na er in de praktijk mee gewerkt te hebben!
- Voor de trainers/leiders die zich alvast willen verdiepen: in de clubbibliotheek (tijdschriften, boeken, e-books, internetlinks) is veel te vinden over spelprincipes! Zie hiervoor o.a. het in het voorjaar rondgestuurde trainersboekje: "Jeugdtrainer bij VV Gemert" (op aanvraag te mailen!).
- Nog vragen, opmerkingen, suggesties? Maak gebruik van het inloopuur op donderdag van 19.00 uur tot 20.00 uur in het wedstrijdsecretariaat (theorielokaal).

